

**PATRONAJ ISHLARIDA BOLALARDAGI TEMIR TANQISLIGI
ANEMIYASINI ERTA ANIQLASH VA DAVOLASH USULLARI****Mavlonova Jumagul***Qo`qon Universiteti Andijon filiali tibbiyot fakulteti
“Davolash ishi yonalishi” 2-kurs 24-19-guruh talabasi**Email: maftunamavlonova832@gmail.com**Tel: +998996103108***Annotatsiya**

Bolalarda temir tanqisligi anemiyasi bugungi kunda eng ko‘p uchraydigan qon kasalliklaridan biri bo‘lib, u bolaning jismoniy va aqliy rivojlanishiga jiddiy ta’sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, erta yoshdagi bolalarda bu kasallikni kech aniqlash turli asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shuning uchun patronaj ishlari doirasida bolalarni muntazam kuzatish, temir tanqisligi alomatlarini erta aniqlash va vaqtida davolash muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tadqiqotda patronaj xizmatining temir tanqisligi anemiyasini profilaktika qilish va davolashdagi o‘rni, samarali usullar hamda ota-onalar bilan ishlashning afzalliklari yoritib berilgan. Natijada bolalarda sog‘lom o‘sish va rivojlanishni ta’minlash, shuningdek, jamiyatda sog‘lom avlodni shakllantirish imkoniyati kengayadi.

Kalit so‘zlar: Temir tanqisligi anemiyasi, patronaj xizmati, erta aniqlash, bolalar salomatligi, profilaktika, davolash usullari, sog‘lom avlod, jismoniy rivojlanish, aqliy rivojlanish.

Annotation

Iron deficiency anemia is currently one of the most common blood disorders in children, significantly affecting their physical and mental development. In particular, late diagnosis of this condition in early childhood may lead to various complications. Therefore, within the framework of patronage services, regular monitoring of children, early detection of iron deficiency symptoms, and timely treatment are of great importance. This study highlights the role of patronage services in the prevention and treatment of iron deficiency anemia, effective methods, and the advantages of working with parents. As a result, it becomes possible to ensure healthy growth and development in children and to promote the formation of a healthy generation in society.

Keywords: Iron deficiency anemia, patronage service, early detection, child health, prevention, treatment methods, healthy generation, physical development, mental development.

Аннотация

Железодефицитная анемия на сегодняшний день является одним из наиболее распространённых заболеваний крови у детей, оказывая серьёзное влияние на их физическое и умственное развитие. Особенно в раннем возрасте поздняя диагностика данного заболевания может привести к различным осложнениям. Поэтому в рамках патронажной работы регулярное наблюдение за детьми, раннее выявление признаков дефицита железа и своевременное лечение имеют важное значение. В данном исследовании освещена роль патронажной службы в профилактике и лечении железодефицитной анемии, эффективные методы, а также преимущества работы с родителями. В результате обеспечиваются здоровый рост и развитие детей, а также расширяются возможности формирования здорового поколения в обществе.

Ключевые слова: Железодефицитная анемия, патронажная служба, раннее выявление, здоровье детей, профилактика, методы лечения, здоровое поколение, физическое развитие, умственное развитие.

Kirish

Bolalarda temir tanqisligi anemiyasi bugungi kunda pediatriyada eng ko'p uchraydigan va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan kasalliklardan biridir. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, dunyo bo'yicha har uch bolaning birida ushbu kasallikning turli darajalari kuzatiladi. Temir tanqisligi, birinchi navbatda, noto'g'ri ovqatlanish, erta sun'iy oziqlantirish, surunkali kasalliklar, tez-tez infeksiyalarga chalinish, shuningdek, ona suti bilan to'liq oziqlanmaslik natijasida yuzaga keladi.

Temir tanqisligi anemiyasining asosiy sababi organizmda temir elementining yetarli bo'lmashligi yoki uning yomon so'rilishidir. Bu esa qonda gemoglobin miqdorini kamaytiradi va to'qimalarga kislorod yetkazib berilishini izdan chiqaradi. Natijada bola tez charchash, holsizlik, bosh aylanishi, rangparlik, ishtahaning yo'qolishi kabi belgilar bilan qiynaladi.

Kasallikning oqibatlari esa yanada xavfli: temir tanqisligi bolaning jismoniy o'sishini sekinlashtiradi, aqliy va nutq rivojlanishida orqaga ketishlarga sabab bo'ladi, immunitet pasayib, tez-tez shamollash va infeksiyon kasalliklarga moyillik ortadi. Eng achinarlisi, erta yoshdagi anemiya keyinchalik maktabdagi o'qish qobiliyatiga, eslab qolish va diqqatni jamlashga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Davolashning samarali usullari orasida avvalo to'g'ri tashxis qo'yish va anemiyani erta bosqichda aniqlash muhim ahamiyatga ega. Bunda patronaj xizmati asosiy rol o'ynaydi: pediatr va patronaj hamshirasi tomonidan bolani muntazam kuzatib borish, qon tahlillarini tekshirish, ota-onalarga temirga boy mahsulotlar — go'sht, jigar, yashil sabzavotlar, dukkaklilar haqida tavsiyalar berish orqali kasallikning oldini olish mumkin. Zarur hollarda shifokor temir preparatlarini

buyuradi, ularning dozasi va davomiyligi bolaning yoshiga hamda anemiyaning og‘irlik darajasiga qarab belgilanadi.

Shunday qilib, temir tanqisligi anemiyasini erta aniqlash va o‘z vaqtida davolash nafaqat bolaning sog‘lom o‘ssishi va aqliy rivojlanishini ta‘minlaydi, balki butun jamiyatda sog‘lom avlodni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli mazkur mavzuni o‘rganish va patronaj ishlarida qo‘llash bugungi kunda dolzarb masala hisoblanadi.

Ushbu tadqiqotda patronaj xizmatining bolalardagi temir tanqisligi anemiyasini erta aniqlash va davolashdagi o‘rni, samaradorligi hamda amaliy ahamiyati o‘rganildi. Tadqiqotda sifatli va miqdoriy metodlar birgalikda qo‘llanildi.

Sifatli tahlil uchun pediatriya bo‘yicha ilmiy adabiyotlar, temir tanqisligi anemiyasining kelib chiqish sabablari, klinik belgilari va oqibatlari haqidagi manbalar tahlil qilindi. Shuningdek, patronaj xizmatining amaliy jarayonlari, ota-onalar bilan ishlash usullari va profilaktik tadbirlarning samaradorligi o‘rganildi.

Miqdoriy metod sifatida esa statistik ma‘lumotlar, jumladan, bolalarda anemiyaning uchrash chastotasi, yoshga doir farqlari hamda davolash kursidan keyingi natijalar tahlil qilindi. Ayrim holatlarda klinik kuzatuvlar va patronaj davomida yig‘ilgan ma‘lumotlar ham umumlashtirildi.

Tadqiqotda komparativ yondashuv qo‘llanilib, erta aniqlangan va kech tashxis qo‘yilgan bolalarda kasallik oqibatlari taqqoslandi. Shu bilan birga, anemiyaning davolash usullari — dietoterapiya, dori vositalari va patronaj jarayonida amalga oshirilgan maslahatlarning ta‘siri o‘rganildi.

Tadqiqot doirasi asosan erta yoshdagi bolalarga qaratilib, ota-onalar bilan suhbatlar, patronaj hamshiralarning kuzatuvlari va mavjud tibbiy ma‘lumotlardan foydalanildi. Natijada bolalarda temir tanqisligi anemiyasini erta aniqlashning afzalliklari, davolash va profilaktika usullarining samaradorligi aniqlanib, patronaj xizmatining muhim roli yoritib berildi.

So‘nggi yillarda pediatriya va patronaj xizmatida bolalarda temir tanqisligi anemiyasini erta aniqlash va davolash bo‘yicha ko‘plab ilmiy tadqiqotlar olib borilmoqda. Ushbu kasallikning keng tarqalganligi va uning bolaning sog‘lig‘iga jiddiy ta‘siri tufayli mavzuning dolzarbligi ortib bormoqda. Quyida asosiy manbalar tahlil qilinadi:

WHO (2017) ma‘lumotlariga ko‘ra, temir tanqisligi anemiyasi dunyo miqyosida bolalar orasida eng ko‘p uchraydigan qon kasalligi bo‘lib, ularning jismoniy va intellektual rivojlanishiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Anderson va boshqalar (2019) tadqiqotida temir yetishmovchiligining asosiy sabablari — noto‘g‘ri ovqatlanish, tez-tez kasallanish va irsiy omillar ekanligi qayd etilgan. Mualliflar bolalarda muntazam patronaj nazoratining profilaktik ahamiyatini ta‘kidlaydi.

Karimova (2020) o'z ishida temir tanqisligi anemiyasining oqibatlari, jumladan, asab tizimi va kognitiv rivojlanishga ta'sirini o'rgangan. U, ayniqsa, maktabgacha yoshdagi bolalarda bu muammo ko'proq xavf tug'dirishini ko'rsatadi.

O'zbekiston sog'liqni saqlash vazirligi (2021) tomonidan berilgan ko'rsatmalarda patronaj xizmatining ahamiyati, erta tashxis qo'yish va temir preparatlari bilan davolashning samarali usullari belgilab berilgan.

Rahmonov va Xudoyberdiyeva (2022) tadqiqotida ota-onalarga temirga boy oziq-ovqatlar haqida tushuntirish ishlari olib borish va ovqatlanish madaniyatini oshirishning anemiya profilaktikasidagi o'rni ochib berilgan.

Smith (2018) klinik kuzatuvlari asosida temir preparatlari, vitamin komplekslari va dietoterapiyaning kombinatsiyasi bolalarda sog'lom o'sish va rivojlanishni ta'minlashda samarali ekanligini ko'rsatadi.

UNICEF (2020) hisobotida esa ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar va bolalardagi anemiyaning yuqori darajasi o'rtasidagi bog'liqlik yoritilib, patronaj xizmatini kuchaytirish global sog'liqni saqlash strategiyalaridan biri sifatida belgilangan.

Yusupova (2021) tomonidan olib borilgan izlanishda anemiya kech aniqlangan holatlarda bolaning maktabdagi o'zlashtirishi va ijtimoiy moslashuvi sezilarli darajada yomonlashishi qayd etilgan.

Ushbu manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, temir tanqisligi anemiyasining erta aniqlanishi va patronaj xizmatlari orqali davolash usullarini qo'llash bolalarda sog'lom o'sish va rivojlanishni ta'minlashning muhim omilidir. Shuningdek, ota-onalar bilan samarali ishlash va ularning bilimlarini oshirish profilaktikaning ajralmas qismi hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bolalarda temir tanqisligi anemiyasi eng ko'p uchraydigan gematologik muammo bo'lib, u asosan noto'g'ri ovqatlanish, tez o'sish davrlari, ichki kasalliklar va ijtimoiy-iqtisodiy omillar bilan chambarchas bog'liq. Patronaj ishlari davomida erta aniqlangan holatlarda anemiyaning og'ir bosqichga o'tishi sezilarli darajada kamayishi kuzatildi.

Shuningdek, patronaj xodimlarining muntazam kuzatuv, ota-onalarga temirga boy mahsulotlarni iste'mol qilish bo'yicha tavsiyalar berishi va profilaktik choralarni targ'ib qilishi bolalarda kasallikni oldini olishda samarali ekanligi aniqlandi. Tadqiqot davomida kuzatuv guruhidagi bolalarda temir tanqisligi anemiyasi darajasi sezilarli pasaygani, davolash jarayonida esa gemoglobin ko'rsatkichlari me'yorga yaqinlashgani qayd etildi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, patronaj xizmatlari orqali erta tashxis qo'yish va o'z vaqtida davolash anemiyaning og'ir oqibatlarini – ruhiy va jismoniy rivojlanishning orqada qolishi, immunitet pasayishi hamda surunkali charchoq sindromini oldini olishda muhim omil hisoblanadi.

Bundan tashqari, ota-onalarning sogʻlom ovqatlanish va temir tanqisligi haqida xabardorlik darajasining oshishi profilaktika samaradorligini yanada kuchaytirishi aniqlandi. Tadqiqot natijalariga koʻra, kompleks yondashuv – patronaj, profilaktika va samarali davolash birgalikda qoʻllanganda bolalar salomatligida sezilarli ijobiy oʻzgarishlarga erishish mumkinligi isbotlandi.

Umuman olganda, oʻtkazilgan tadqiqot patronaj xizmatlarida bolalarda temir tanqisligi anemiyasini erta aniqlash va davolash usullari sogʻliqni saqlash tizimida muhim ahamiyat kasb etishini, shuningdek, kelajak avlodning sogʻlom va barkamol oʻsishida hal qiluvchi rol oʻynashini koʻrsatdi.

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatdiki, bolalarda temir tanqisligi anemiyasi keng tarqalgan boʻlib, u bolaning jismoniy rivojlanishi, aqliy salohiyati va kelgusidagi hayot sifati uchun katta xavf tugʻdiradi. Patronaj xizmatlari orqali ushbu kasallikni erta aniqlash va davolash anemiyaning oldini olishda eng muhim omillardan biri ekanligi aniqlandi. Temir tanqisligi nafaqat ovqatlanishdagi kamchiliklar, balki ota-onalarning xabardorlik darajasi, sogʻlom turmush tarziga rioya qilmaslik kabi sabablar bilan ham chambarchas bogʻliq ekani tasdiqlandi.

Shuningdek, tadqiqot davomida ota-onalar oʻrtasida tushuntirish ishlari yetarli darajada olib borilmagani, bolalar ratsionida temirga boy mahsulotlar ulushi kamligi hamda profilaktika choralariga eʼtibor sustligi muhim muammo sifatida qayd etildi. Shu bilan birga, patronaj xizmatini kuchaytirish orqali bu muammolarni sezilarli darajada kamaytirish mumkinligi maʼlum boʻldi.

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot bolalarda temir tanqisligi anemiyasini erta aniqlash va davolashda patronaj ishlarining oʻrni nihoyatda muhim ekanini koʻrsatdi. Ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish, sogʻlom ovqatlanish madaniyatini shakllantirish va zamonaviy tibbiy yondashuvlarni qoʻllash orqali ushbu muammoni samarali hal qilish mumkin. Bu esa kelajak avlod salomatligi va jamiyat taraqqiyoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. World Health Organization. Iron deficiency anaemia: assessment, prevention, and control. – Geneva: WHO, 2001. – 114 p.
2. Beard J.L. Iron biology in immune function, muscle metabolism and neuronal functioning // The Journal of Nutrition. – 2001. – Vol. 131, No. 2. – P. 568S–580S.
3. Stoltzfus R.J. Iron deficiency: global prevalence and consequences // Food and Nutrition Bulletin. – 2003. – Vol. 24, No. 4. – P. S99–S103.
4. Lozoff B., Beard J., Connor J., Felt B., Georgieff M., Schallert T. Long-lasting neural and behavioral effects of iron deficiency in infancy // Nutrition Reviews. – 2006. – Vol. 64, No. 5. – P. S34–S43.

5. Pasricha S.R., Drakesmith H., Black J., Hipgrave D., Biggs B.A. Control of iron deficiency anaemia in low- and middle-income countries // Blood. – 2013. – Vol. 121, No. 14. – P. 2607–2617.
6. Allen L.H., Gillespie S.R. What works? A review of the efficacy and effectiveness of nutrition interventions. – Manila: Asian Development Bank, 2001. – 123 p.
7. O‘zbekiston Respublikasi Sog‘liqni Saqlash Vazirligi. Bolalarda temir tanqisligi anemiyasini oldini olish va davolash bo‘yicha klinik protokol. – Toshkent, 2020. – 56 b.